

Det utvidede ekteskapsbegrepet. Den norske kirkes Samlivsutvalg og Bispemøte om kjønn og samliv: En analyse av to dokumenter fra 2013. FBBs skriftserie nr. 1, 2014.

Kullerud, Ole Fredrik

Boken er tilgjengelig online fra www.ffb.nu.

I 2013 kom det to viktige dokumenter i Den norske kirke som omhandlet kirkens veiledning i samlivsspørsmål. Det ene er uttalelsen fra samlivsutvalget (nedsatt av Bispemøtet i 2009) kalt *Sammen: Samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv*, mens det andre er Bispemøtets egen uttalelse samme året. Begge uttalelsene er delt i konklusjonene, og i begge går flertallet inn for endring av kirkens syn og vil åpne for samkjønnede ekteskap. Interessant nok: Til tross for disse dokumentene, kom ikke kirkemøtet i 2014 frem til noe vedtak i saken. Det alle derimot kan være enig om, er at denne diskusjonen vil fortsette, og at dette er viktige spørsmål.

Det gjør Ole Fredrik Kulleruds bok viktig også for fremtiden. Her gir han en tankevekkende analyse av argumentene i disse to banebrytende dokumentene. Boken hans er på 65 sider, har 20 sider med litteraturliste og noter, og bærer preg av fagligheten til en som kjenner det kirkepolitiske og teologiske terrenget og ser de større linjene. Han holder seg primært til sitt fag som kirkehistoriker, og avgrenser seg dermed fra eksegetiske og juridiske spørsmål.

Boken begynner med (I) redegjørelse for utredningen, gir deretter (II) analyse av argumentasjonen, ser så på (III) autoritetsspørsmålet og bibelbruk, og deretter på (IV) forholdet mellom ekteskapet som

skaperordning og kirkelig handling. Til slutt reflekterer han over (V) konsekvensene for kirkens enhet.

Vi vil her kort gjengi hans analyse av samlivsutvalgets argumentasjon, samt dets tilnærming til autoritetsspørsmålet.

Kullerud finner tre argumentative grep som flertallet i samlivsutredningen bruker for å dekonstruere den klassiske kristne forståelsen av ekteskapet: Det første grepet kaller han "abstraksjon": Utredningen reduserer det etiske ved ekteskapet til allmenne verdier, slike som kjærlighet, troskap og fellesskap. Man påpeker så at disse verdiene ikke er reservert for forholdet mellom mann og kvinne, men kan gjelde i mange ulike relasjoner. Skapelsen av kvinnen i 1 Mos 2 sees da ikke lenger som skapelse av kjønnspolariteten, men reduseres til fortelling om lindring av ensomhet med allmenn gyldighet. Man klarer slik å konstruere et utvidet ekteskapsbegrep, hvor kjønn er likegyldig, og hvor forskjellen mellom ekteskap og andre relasjoner relativiseres: "alt liv er samliv", heter det.

Dette tildekker aspekter ved bibeltekstene, hevder forfatteren, og har dessuten en skremmende konsekvens siden det åpner for å seksualisere andre relasjoner, samt utviser de grenser som blant annet beskytter barna mot foreldrenes seksualitet.

Det andre grepet er en *hermeneutisk tilnærming til Bibelen som overkjører skapelsesteologien*: Fokus er på menneskets "tolkning" av virkeligheten, fremfor det skapelsesmessige gitte. Utredningen reduserer "skapelse" til at mennesket er skapt. Kjærlighetsbudet er eneste standard. "Loven" er der for menneskenes skyld,

og må bestemmes ut fra hva som "gagner" mennesker, – noe som vi til enhver tid er fri til å definere. Kjærlighetsstyrt sex trenger derfor ikke nødvendigvis være knyttet til ekteskapet.

Utvalget peker på indre "motsetninger" i bibeltekstmaterialet, slik som patriarkalske utsagn hos Paulus, som hevdes å stå i konflikt med ideen om likeverd.

Kullerud peker på at samlivsutredningene her synes å følge i avmytologiseringens tradisjon, hvor man hevder at Bibelens oppfatninger hører til en annen tid, og ikke kan gjøres gjeldende for vår egen. Og man kombinerer en meget kritisk tilnærming til fortidens kultur med et ganske ukritisk forhold til vår egen. Han ser en slik løsriving av kjærlighet fra skaperordningene som en klar kontrast til Jesu tilnærming, hvor Jesus forstod sitt oppdrag som bekreftelse av den opprinnelige skapelse og de ti bud.

Det tredje grepet i argumentasjonen er *reduksjon av kjønn til sex, og tømning av sex for mening*. Her løsriver man kjærlighet og sex i ekteskapet ved to grep:

Man hevder at *ekteskapet er mer enn sex*; det også kjærlighet. Kjærligheten er den viktigste verdien, og den er jo ikke avgrenset til ekteskapet. Derfor rammes ikke homofile handlinger av Paulus' fordømmelse i Rom.1,26ff. Vi kan jo ikke vite om de hadde samme motivasjon for sine handlinger da, som den kjærligheten vi taler om i dag.

Utvalget hevder at *seksualiteten i seg selv ikke er bærer av en dypere mening*. Den har ingen egenverdi, den er amoralisk. Det er kjærligheten som gir seksualiteten verdi. Det er da ikke typen seksualitet, men kjærligheten, som avgjør verdien av seksualiteten.

Her ser Kullerud en "gnostisk" tendens. Men mens de gamle gnostikerne så på materien som negativ, ser utvalget på naturen som nøytral. Sex har her ingen

egenverdi, det er vi som gjennom vår tolkning gir ting verdi. Begge disse synene står i kontrast til den bibelske skapertanken som ser på naturen som noe villet av Gud og godt i seg selv (og dessuten i kontrast til Paulus argument 1 Kor 6).

Ifølge Kulleruds analyse er alle de tre grepene som gjøres for å oppløse den gamle forståelsen av ekteskapet teologisk sett dypt problematiske.

Et annet springende punkt i dokumentene er spørsmålet om hva som fungerer som autoritet. Tidligere har debatten som samliv ofte dreid seg om hvordan man skal forstå NTs tekster. Samlivsutvalget er her tydelig på at NT avviser homofilt samliv, men sier at vi i dag ikke kan følge NT på dette punktet. Det setter opp en motsetning mellom Bibelen og nyere kirkelig tradisjon som viser hvordan bibeltekstene har "preg som er fremmed for oss i dag". Normen vises gjennom hvordan man bruker begrep som "vår egen tid", "vårt samfunn i dag", "hva vi mener er rett og rimelig i dag": Det forutsettes at vi i dag vet bedre. Historien og mennesket selv har i praksis overtatt Bibelens rolle som autoritet og åpenbaringskilde.

Forfatteren kritiserer også bibelbruken, forståelsen av ekteskapet som sekulært (hvor den rådende politiske makt får definisjonsmakt), den manglende koblingen til kristologi, kravet om allmenn begrunnelse ("i NT begrunnes ikke etikken allment"), og påstanden om at synet på ekteskapet ikke er kirkesplittende.

Kulleruds bok er meget skarp, både i analyse og i ordbruk, men han beholder hele tiden høyt faglig nivå. Siste ord er ikke sagt i denne debatten, men Kullerud har her levert et dokument som bør tas på alvor av alle sider i debatten. Både samlivsutredningene og denne analysen burde leses nøye.

Bjørn Hinderaker